

УДК 378

Шитікова Світлана Петрівна,

аспірант,

Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ

s_shytikova@ilid.org.ua

ПРОГРАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена огляду пріоритетних напрямів проектів освітніх і дослідницьких програм Європейського Союзу в контексті запровадження положень нового Закону України «Про вищу освіту» задля реформування вищої освіти. Проаналізовано основні напрацювання освітніх проектів, що внесли вклад та створили підґрунтя для запровадження положень Закону України «Про вищу освіту». Описано інформаційні ресурси для забезпечення ефективного запровадження міжнародних проектів освітніх і дослідницьких програм ЄС Еразмус+ і Горизонт 2020. Визначено ключові пріоритетні напрями для запровадження реформи вищої освіти в рамках запровадження проектів міжнародної співпраці.

Ключові слова: модернізація вищої освіти; інтернаціоналізація; освітні та дослідницькі програми ЄС; Темпус; Еразмус+; Горизонт 2020; розвиток потенціалу вищої освіти; проекти міжнародної технічної допомоги.

Постановка проблеми та її актуальність. У контексті реформування вищої освіти важливим інструментом запровадження положень Закону України «Про вищу освіту» в 2014 р. є реалізація міжнародних проектів шляхом активної участі вищих навчальних закладів України в конкурсах міжнародних освітніх програм, які відкриті для України багатьма донорами. Різні донорські організації встановлюють правила і пріоритети для конкурсів на отримання грантів. Важливо проаналізувати пріоритетні напрями освітніх програм, які відкриті для України та їх відповідність національним пріоритетам розвитку вищої освіти. Також актуальність проблеми підтверджується необхідністю виконання положень Угоди про Асоціацію між Україною і Європейським Союзом та Стратегії реформ 2020 щодо забезпечення якості вищої освіти, конкурентоздатність і зрозумілість системи вищої освіти для міжнародної спільноти. Повний текст див. джерела [3; 10; 11; 13]. Питання необхідності координації дій щодо визначення пріоритетів міжнародної співпраці обговорюються під час зустрічей донорських організацій в Україні.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. Проблеми модернізації вищої освіти України в рамках міжнародної співпраці досліджувалися

українськими науковцями, зокрема Луговим В.І., Сікорською І.М., Козієвською О.І., Токаревою В.І., Смолікевич Н. Р. та ін. [4; 12]. Інформація щодо пріоритетів міжнародних освітніх конкурсів представлена на веб-сайтах відповідних донорських організацій, таких як Європейський Союз, Посольства держав-членів ЄС, Норвегії, Шведського Інституту, Уряди Канади, Сполучених Штатів Америки, Міжнародний фонд Відродження, Вишеградський фонд та ін. Серед указаних найбільшим донором з пріоритетом модернізації вищої освіти і досліджень є Європейський Союз у рамках нових програм освітня програма – Еразмус+ і дослідницька програма – Горизонт 2020, які реалізуються відповідними Генеральними директоратами Європейської Комісії за підтримки Представництва Європейського Союзу в Україні. Окремо проблеми визначення пріоритетних напрямів освітніх програм та запровадження відповідних міжнародних проекти, спрямованих на модернізацію вищої освіти, не перебували в полі зору дослідників вищої освіти [1; 7; 8].

Мета статті. Визначити ключові пріоритети модернізації вищої освіти в контексті запровадження положень Закону України «Про вищу освіту» та відповідні можливості щодо провадження реформ у вищій освіті шляхом реалізації проектів програм ЄС вищими навчальними закладами України задля розбудови інтернаціоналізації у співпраці з національними органами влади, дослідницькими організаціями, бізнесовими і громадськими організаціями.

Виклад основного матеріалу. Уже понад 20 років Європейський Союз підтримує модернізацію та реформування вищої освіти України через конкурси проектів мобільності і розвитку потенціалу вищих навчальних закладів у рамках освітніх і дослідницьких програм (Темпус, Еразмус Мундус, Еразмус+, Жан Моне, Рамкова програма і Горизонт 2020). За цей період програми проходили трансформацію разом з розвитком Болонського процесу, Європейських простору вищої освіти і дослідницького простору. У рамках програми Темпус, яка з 2014 р. трансформувалася в напрям програми Еразмус+, передбачається два типи пріоритетів: регіональні та національні, які визначалися на рівні Європейського Союзу і на національному рівні, відповідно [5]. На обох рівнях пріоритети

визначаються відповідно до стратегічних напрямів співпраці: з країнами Східного партнерства, до якого входить Україна, а також відповідно до пріоритетів реформ вищої освіти, національних стратегічних документів. Міністерство освіти і науки України у співпраці з вищими навчальними закладами України і Національним Еразмус+ офісом в Україні, що представляє Програму ЄС Еразмус+, визначає та подає до Представництва ЄС в Україні перелік пріоритетів серед запропонованих правилами програми (табл. 1). Консультації щодо національних пріоритетів проводяться в червні-липні щорічно та презентуються на сайті проекту ЄС «Національний Еразмус+ офіс в Україні» [6].

Серед нагальних пріоритетів в Україні в контексті запровадження положень Закону України «Про вищу освіту» важливо визначити такі: модернізація освітніх програм із запровадженням інструментів Болонського процесу, орієнтованих на компетентністний підхід і результати навчання, розбудова систем забезпечення якості (внутрішні і зовнішні), запровадження академічної автономії, розробка галузевих рамок кваліфікацій, підготовка стандартів вищої освіти, забезпечення мовної підготовки викладачів і студентів, інтернаціоналізація вищої освіти, розвиток дослідницького та інноваційного середовища й ін. Зазначені пріоритети є серед запропонованого переліку (табл. 1).

У рамках програми ЄС Темпус IV вищими навчальними закладами України у співпраці з державами-членами ЄС і іншими країнами сусідами ЄС уже запроваджуються проекти, що спрямовані на модернізацію освітніх програм із соціальної роботи, іноземних мов, європейських студій, журналістики, кібербезпеки, інтелектуальної власності, космічних технологій, екологічного менеджменту та інших дисциплін, створенню освітніх центрів сучасних технологій, педагогічної мережі, центри молодих дослідників, розробку галузевих / секторальних рамок кваліфікацій з навколишнього середовища і гідрометеорології, а також на розвиток освіти у сфері туризму, екології, енергозбереження, інженерії, підготовка лідерів в освіті, управління земельними ресурсами, співпраця університетів і бізнесу, студентські послуги, розвиток потенціалу міжнародних відділів, забезпечення якості управління університетами тощо. Усього за період дії

останнього четвертого етапу програми Темпус з 2008 по 2014 рр. було профінансовано 94 проекти Темпус IV, а за 20 років виконано понад 300 проектів [6].

Заявниками та партнерами проектів співпраці з розвитку потенціалу в галузі вищої освіти в рамках освітньої програми Еразмус+ є вищі навчальні заклади всіх країн учасниць програми – 33 країни-члени Програми і близько 150 країн-партнерів Програми з усього світу, додатково партнерами можуть бути й інші організації, такі як дослідні інститути, національні органи влади і їх структури, підприємства, громадські організації, які можуть зробити внесок в більш ефективне виконання завдань проектів [5].

У рамках запровадження проектів викладачі проходять підготовку, стажування, підвищення кваліфікації, вивчаючи досвід партнерів різних країн, і застосовують кращі практики, адаптуючи до українських реалій, мають можливість в рамках навчальних візитів ознайомитися з методиками викладання в країнах-партнерах проектів, студенти проходять короткотермінове навчання. Також розробляються навчально-методичні комплекси, розбудовується матеріально-технічна база вищих навчальних закладів через закупівлю різного обладнання, зокрема комп'ютерів, відеоконференц-обладнання для конференцій та вебінарів, симулятори, тренажери, різне програмне забезпечення для вивчення іноземних мов, програмування чи інших дисциплін, системи дистанційного навчання, специфічні прилади і дослідне обладнання, яке застосовується з метою навчання студентів, принтери, сканери, копіювальні машини, проектори, смарт-дошки. Також є можливість придбати сучасну літературу для викладачів і студентів, підписатися на фахові видання, бібліотеки тощо [6].

Варто зазначити, що переважна більшість проектів є спільними проектами, що вирішують локальні завдання, порівняно зі структурними проектами, спрямованими на розв'язання завдань національного рівня. Тематики проектів четвертого етапу програми Темпус, їх завдання спрямовані на розвиток вищої освіти України зосереджено на реформуванні освітніх програм, активно реалізуються проекти щодо посилення зв'язків вищої освіти та суспільства, ринку

праці, а проблемам реформування врядування вищих навчальних закладів приділяється найменша увага.

Таблиця 1

**Пріоритети програми Еразмус+ Ключового напрямку дії 2:
Розвиток потенціалу вищої освіти (екс-Темпус)**

Тематика Категорії	Розроблення навчальних програм	Врядування і управління	Вища освіта і суспільство
А. Перелік дисциплін	Відповідно до переліку МСКО	-	-
В. Покращення якості освіти і викладання	Підтримка: - Болонського процесу (освітні цикли, зарахування кредитів, додаток до диплому тощо); - запровадження інструментів навчання, методології та педагогічних підходи, включно із результатами навчання та застосування ІКТ (серед іншого гнучкі траєкторії навчання, курси за змішаним форматом навчання, віртуальна і реальна мобільність, стажування/практика тощо); - мультидисциплінарність/ міждисциплінарність.		
С. Покращення управління і діяльності ВНЗ	-	Підтримка: - урядування, стратегічне планування та менеджмент ВНЗ (включно із управлінням людськими ресурсами, фінансовим менеджментом); - університетські послуги: підтримка студентської мобільності, консультації та дорадчі послуги для студентів, соціальні послуги, академічна діяльність, бібліотеки тощо; - інтернаціоналізація вищих навчальних закладів (включаючи механізми визнання і мобільності, розвиток потенціалу щодо міжнародної діяльності); - процеси і механізми забезпечення якості; - демократизація та доступу до вищої освіти (включаючи вразливі групи та регіони); - розвиток дослідницького і інноваційного середовища (включаючи проведення досліджень).	
Д. Розвиток сектору вищої освіти і суспільстві	-	- Навчання впродовж життя, безперервне навчання; - вища освіта поза університетом; - розвиток шкільної і професійної освіти після завершення середньої школи; - співпраця університетів і бізнесу, здатність випускників до працевлаштування; - рамки кваліфікацій; - трикутник знань, інновації (посилення зв'язків між освітою, дослідженням та бізнесом); - розвиток сектору вищої освіти в окремих регіонах; - міжнародна співпраця на регіональному рівні (між країнами одного регіону); - визначення, запровадження та моніторинг реформ.	

Прим. таблиця складена на основі джерела [5].

Посилення трикутника знань: навчання, дослідження, інновації також є завданням проектів Темпус IV, забезпечуючи тісніший зв'язок трьох складових. Важливо, що до партнерств, окрім вищих навчальних закладів, долучаються інші організації – науково-дослідницькі інституції, підприємства та компанії, неурядові

та громадські організації, органи державної влади та місцевого самоврядування, що сприяє забезпеченню практичної складової освітніх програм і їх чітку орієнтацію на потреби ринку праці [6].

Важливо забезпечити синергетичний ефект проектів освітньої програми Еразмус+ з проектами дослідницької програми Горизонт 2020, в якій Україна стала асоційованим членом з 2015 р.

«Програма Горизонт 2020 сприятиме виконанню науково-дослідних та інноваційних робіт та дозволить підвищити їх ефективність, а також, стимулюватиме зростання та більшу зайнятість науковців, дослідників, зважаючи на виклики суспільства. Назва нової програми ЄС з фінансування досліджень та інновацій – «Горизонт 2020» віддзеркалює прагнення забезпечити розвиток нових ідей, економічне зростання та робочі місця на майбутнє. У рамках цієї програми є два види діяльності, а саме дослідження та інноваційна діяльність. Її поділено на три компоненти та доповнено горизонтальними ініціативами, спрямованими на розповсюдження передового досвіду та розширення участі. Розглянемо детальніше компоненти і пріоритетні напрями програми на основі джерела» [2].

Отже, Компонент 1: Передова наука задля зміцнення позиції ЄС у передовій науці та дослідженнях, в рамках якого надається підтримка найталановитішим та креативним науковцям та науковим колективам щодо проведення передових досліджень найвищого рівня через Європейську Дослідницьку Раду (ERC); розширюється наукова співпраця з метою пошуку нових та перспективних областей досліджень через підтримку майбутніх та виникаючих технологій (FET); надається дослідникам можливості для навчання та розвитку кар'єри у рамках програми дій Марі Складовської-Кюрі (Marie Skłodowska-Curie Actions); забезпечується доступ усіх європейських дослідників до висококласних дослідницьких інфраструктур (включаючи е-інфраструктури) (research infrastructures). Компонент 2: Індустріальне лідерство в рамках якого передбачено фінансування ключових технологій, більший доступ до капіталу та підтримка малого та середнього бізнесу (МСП). Компонент 3: Відповідь на соціальні виклики щодо вирішення суспільних проблем європейців, таких як захист навколишнього

середовища та зміну клімату, розвиток сталого транспорту та мобільності, розвиток відновлюваних джерел енергії, очищення продуктів харчування, боротьбу зі старінням населення [2].

Важливо зазначити, що програма Горизонт 2020 фінансує фундаментальні дослідження, а програма Еразмус+ фінансує розвиток потенціалу для проведення досліджень, виключаючи самі дослідження, разом з тим спрямована на розвиток трикутника знань: освіта, дослідження і інновації.

Для більш ефективного запровадження програм ЄС в Україні було створено відповідно: «Національний Еразмус+ офіс в Україні – проект ЄС», що підтримує двомовний веб-сайт з матеріалами за програмою Еразмус+ [6]; а також створено Мережу контактних пунктів програми Горизонт 2020 по всій Україні, розроблено новий портал Горизонт 2020 Україна, де представлено всі конкурсні документи та переклади українською мовою для зручності зацікавлених сторін до участі [9].

Додатковим ресурсом для проведення реформ у сфері вищої освіти є заходи і матеріали, які виконуються членами Національної команди експертів з реформування вищої освіти (далі – Національна команда) в рамках діяльності проекту «Національний Еразмус+ офіс в Україні» за фінансування програми ЄС Еразмус+. Національна команда має напрацювання за період з 2009 р., впродовж якого розбудовується потенціал експертів. Члени Національної команди продовжують активну роботу, забезпечуючи експертну підтримку процесів модернізації вищої освіти через діяльності робочих груп з різних нагальних питань розвитку вищої освіти, проводять низку заходів, національних і міжнародних конференцій, семінарів, круглих столів тощо. Серед пріоритетів модернізації вищої освіти України є запровадження інструментів Європейського простору вищої освіти, тож здійснюється постійна фахова підтримка координаторів ЄКТС вищих навчальних закладів України, мережа яких створена в рамках проекту Темпус, через семінари та конференції з питань запровадження положень Болонського процесу. Останні заходи та публікації Національної команди було присвячено розробленню освітніх програм з урахуванням європейських підходів та положень нового Закону України «Про вищу освіту», оновленню національного глосарію

вищої освіти задля запровадження культури використання термінів, аналіз системи забезпечення якості вищої освіти було проведено до колегії Міністерства освіти і науки України [6].

Освітні проекти, що реалізуються за підтримки Європейського Союзу необхідно реєструються в Україні як проекти міжнародної технічної допомоги, що надає підстави звільнити виконавців проектів від сплати податку на додану вартість, митних зборів, обов'язкового продажу валютних коштів тощо задля більш ефективного використання коштів ЄС. Для реєстрації проектів необхідно пройти певну процедуру, підготувати документи і отримати реєстраційну картку проекту. Процедура реєстрації потребує кропіткої роботи з підготовки документів, зокрема перекладу українською мовою, погодження плану закупівель, листи підтримки від Міністерства освіти і науки України, Представництва ЄС в Україні, організації виконавця, усіх партнерів з України. Загалом пакет документів може сягати 200 сторінок, що відволікає команду проекту на певний час від виконання проектних завдань з модернізації вищої освіти.

Разом з тим, на сьогодні існують певні обмеження і виклики щодо запровадження проектів, для подолання яких важливе внесення змін до підзаконних актів та надання вищим навчальним закладам фінансової і організаційної автономії. Важливо розбудувати потенціал керівництва вищих навчальних закладів для запровадження академічної автономії і відповідальності, міжнародних відділів, фінансово-економічних відділів задля запровадження інструментів інтернаціоналізації та розробити рекомендації для них, де чітко визначити всі механізми, необхідні документи і процедури. Корисно також було б створити гарячу лінію у відповідному міністерстві задля надання консультацій з фінансових питань проектам міжнародної технічної допомоги задля забезпечення прозорого і ефективного виконання проектів. Частково аналіз нормативно-правових документів і рекомендацій вищим навчальним закладам підготовлено в рамках виконання проекту ЄС «Національний Еразмус+ офіс в Україні» для реалізації освітніх проектів програми Темпус IV [6] і завершується підбір

матеріалів для команд проектів Еразмус+: Розвиток потенціалу в галузі вищої освіти, але цього на сьогодні ще недостатньо.

Висновки. Отже, враховуючи вищевикладене, довгостроковими результатами запровадження міжнародних проектів вищими навчальними закладами України є їх розвиток потенціалу для проведення реформ освітньої і дослідницької галузі, інтернаціоналізація, створення сталого партнерства між українськими та зарубіжними вищими навчальними закладами, яке активно продовжується після завершення проектів, започатковуючи нові спільні освітні, дослідницькі проекти чи з академічної мобільності, розроблення спільних освітніх програм тощо.

Серед ключових пріоритетів модернізації вищої освіти в контексті запровадження положень Закону України «Про вищу освіту» шляхом запровадження проектів за програмами ЄС вищими навчальними закладами України у співпраці з іншими стейкхолдерами важливо зазначити такі:

- розроблення стандартів вищої освіти відповідно до нового переліку галузей знань і спеціальностей на основі компетентнісного підходу;
- розроблення галузевих рамок кваліфікацій із залученням роботодавців;
- розбудова потенціалу вищих навчальних закладів у контексті розвитку академічної, кадрової, організаційної та фінансової автономії;
- удосконалення механізмів академічної мобільності;
- покращення мовленнєвих навичок керівників навчальних закладів, викладачів, науковців і студентів;
- розвиток процедур і механізмів запровадження інструментів інтернаціоналізації вищої освіти і запровадження проектів міжнародної технічної допомоги;
- проведення фундаментальних досліджень з пріоритетних галузей економіки задля запровадження інновацій, особливо за сучасних умов кризи.

Усі вищевказані пріоритетні завдання можуть бути досягнуті за підтримки програм Європейського Союзу Еразмус+ і Горизонт 2020, які відкриті як для закладів освіти і науки, так і для інших стейкхолдерів і бенефіціарів залучених до процесу реформування вищої освіти.

Доцільно також ініціювати спільне використання придбаного в межах проектів сучасного обладнання та програмного забезпечення, якими облаштовано комп'ютерні класи, відеоконференц-зали, спеціальні навчально-дослідницькі лабораторії, бібліотеки тощо, що дозволить в умовах обмеженості ресурсів вищим навчальним закладам і надалі продовжувати процес модернізації та вдосконалення підготовки за певним профілем, проведення спільних досліджень і в інших університетах.

Під час визначення Національних пріоритетів конкурсів, наприклад, Еразмус+ розвиток потенціалу вищої освіти, консультації по яких проходять щорічно влітку, важливо щоб Міністерством освіти і науки України було внесено відповідні пропозиції базуючись на стратегії розвитку і нагальних пріоритетних напрямках реформування вищої освіти. Також критичною є активна участь їх представників у структурних проектах задля використання напрацювань і результатів проектів та забезпечення впливу на національному рівні й їх подальшої стійкості.

Матеріали даної статті не вирішують у повному обсязі проблему реалізації освітніх проектів ЄС, та перспективною, на нашу думку, для подальшого дослідження, є проблема нерозвиненої інфраструктури навчальних і дослідницьких закладів України, необхідної для реалізації міжнародних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. База донорських організацій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.intprog.kh.ua/our-products/>
2. Веб-сайт Національного інформаційного центру зі співробітництва з ЄС у сфері науки і технологій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fp7-ncp.kiev.ua/index.php/uk/2020/>
3. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Кульчицька О. Міжнародна співпраця України з ЮНЕСКО у галузі освіти: досвід проблеми, пошуки рішень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2012/2012_3_15.pdf
5. Матеріали конкурсів програми ЄС «Еразмус+». [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en
6. Національний Еразмус+ офіс в Україні (проект ЄС – веб-портал). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.erasmusplus.org.ua/>
7. Огляд надання Україні міжнародної технічної допомоги. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eufunds.in.ua/>
8. Портал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk->

- UA&tag=SpivrobitnistvoZMizhnarodnimiFinansovimiOrganizatsiiamiTaZaluchenniaMizhna
rodnoiTekhnichnoiDopomogi
9. Портал програми «Горизонт 2020» в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://h2020.link/>
 10. Портал реформ 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/2020/>
 11. Стратегія реформ 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/31289.html>
 12. Токарева В.І., Сікорська І.М. Європейський вектор реформи вищої освіти у контексті міжнародної інтеграції України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jmce.dsum.edu.ua/files/Tokar1.pdf>
 13. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344

Рецензент

Луговий В.І. - д. пед. н., проф., академік НАПН України

Стаття надійшла до редакції 20.04.2016

ПРОГРАММЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА ДЛЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Шитикова Светлана Петровна

аспирант,

Институт высшего образования

Национальной академии педагогических наук Украины, г. Киев

s_shytikova@ilid.org.ua

Аннотация. В материалах статьи представлен обзор приоритетных направлений проектов образовательных и исследовательских программ Европейского Союза в контексте реализации положений нового Закона Украины «О высшем образовании» с целью его реформирования. Проанализированы основные наработки образовательных проектов, которые внесли вклад и создали основу для реализации Закона Украины «О высшем образовании». Описаны основные и дополнительные ресурсы для эффективного внедрения международных образовательных и исследовательских проектов программ ЕС Эразмус+ и Горизонт 2020. Определено ключевые приоритетные направления реализации реформ высшего образования в рамках внедрения проектов международного сотрудничества.

Ключевые слова: модернизация высшего образования; интернационализация; образовательные и исследовательские проекты ЕС; Эразмус+; Горизонт 2020; развитие потенциала высшего образования.

PROGRAMMES OF THE EUROPEAN UNION FOR REFORMING OF HIGHER EDUCATION

Shytikova Svitlana

PhD student

Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv

s_shytikova@ilid.org.ua

Abstract. The article is devoted to overview of the key priorities of the European Union funded educational programmes which help to implement reforms in higher education sphere under new Law of Ukraine “On higher education”. The author analyses the outcomes of some educational projects which contributed to the development of capacity to implement new Law of Ukraine “On higher education”. Key and additional resources to ensure effective implementation of international educational and research programmes Erasmus+ and Horizon 2020 are described. The key priorities for higher education reform implementing international cooperation projects have been identified.

Key words: modernization of higher education; internationalization; EU-funded educational and research programmes; Erasmus+; Horizon 2020; capacity building in higher education; international aid projects.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Donor's database / Baza donorskykh orhanizatsii [online] – Available at: <http://www.intprog.kh.ua/our-products/> (in) (in Ukrainian)
2. Web-site of the National Information Center for cooperation with EC in science and technology / Veb-sait Natsionalnoho informatsiinoho tsentru zi spivrobitnytstva z YeS u sferi nauky i tekhnolohii [online] – Available at: <http://www.fp7-ncp.kiev.ua/index.php/uk/2020/> (in Ukrainian and English)
3. Law of Ukraine “On Higher Education” / Zakon Ukrainy “Pro Vyschu osvitu” [on-line] – Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Kulchytska O. International cooperation of Ukraine with UNESCO in education: experience, problems, solutions / Kulchytska O. Mizhnarodna spivpratsia Ukrainy z YuNESKO u haluzi osvity: dosvid, problemy, poshuky rishen [online] – Available at: http://library.udpu.org.ua/library_files/poriv_ped_stydii/2012/2012_3_15.pdf
5. Funding within Calls for Proposals of EU-funded educational programme Erasmus+ [online] – Available at: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/funding_en (in English)
6. National Erasmus+ office – Ukraine (EU-funded project web-portal)/ Natsionalnyi Erasmus+ ofis – Ukraïna (proekt EC – veb-portal) [online] – Available at: <http://www.erasmusplus.org.ua/> (in Ukrainian and English)
7. Overview of international technical aid to Ukraine / Ohliad nadannia Ukraini mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy [online] – Available at: <http://www.eufunds.in.ua/istoriya-tehnichnoi-dopomohy/ohlyad-nadannya-ukrajini-mizhnarodnoi-tehnichnoi-dopomohy> (in Ukrainian)
8. Portal of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine / Portal Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [online] – Available at: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&tag=SpivrobitnytstvoZMizhnarodnimiFinansovimiOrganizatsiiamiTaZaluchenniaMizhnarodnoiTekhnichnoiDopomogi> (in Ukrainian)
9. Horizon 2020 Programme in Ukraine Programme Portal / Portal program “Horizon 2020” v Ukraïni [online] – Available at: <http://h2020.link/> (in Ukrainian)
10. Reform Portal 2020 / Portal for Reform 2020 [online] – Available at: <http://reforms.in.ua/2020/> (in Ukrainian)
11. Strategy 2020 / Strategija reform 2020/ Стратегія реформ 2020 [online] – Available at: <http://www.president.gov.ua/news/31289.html> (in Ukrainian)
12. Tokaryeva V.I., Sikorska I.M. The European vector of higher education reforms in the context of international integration of Ukraine / Tokareva V.I., Sikorska I.M. Yevropeyskyi vektor reformy vyshchoi osvity u konteksti mizhnarodnoi intehtatsii Ukrainy [online] – Available at: <http://jmce.dsum.edu.ua/files/Tokar1.pdf> (in Ukrainian)
13. EU – Ukraine Association Agreement / Uhoda pro Asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom [online] – Available at: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344 (in Ukrainian)